

استانداردسازی سیاهه ابراز خشم صفت - حالت ۲ اسپیلبرگر برای دانشجویان ایرانی

دکتر محمد خدایاری فرد^۱، دکتر مسعود غلامعلی لواسانی^۲، سعید اکبری زردخانه^۳، سمیه لیاقت^۴

چکیده

هدف: باتوجه به دارا بودن قابلیت بالای پژوهشی و درمانی سیاهه ابراز خشم صفت - حالت ۲ اسپیلبرگر، پژوهش حاضر با هدف بررسی ویژگی های روان‌سنجی و هنجاریابی آن در جمعیت دانشجویان ایرانی انجام یافت.

روش بررسی: روش تحقیق توصیفی- پیمایشی از نوع ابزارسازی است. گروه نمونه مورد مطالعه ۱۱۴۰ نفر از دانشجویان دختر و پسر دانشگاه تهران (با میانگین سنی ۲۱/۹۲ و انحراف معیار ۲/۸۹) بود. از این تعداد ۵۵۴ نفر دختر (۴۸/۶ درصد) و ۵۸۶ نفر پسر (۵۱/۴۰ درصد) بودند که ۱۰۸۰ نفر آنها مجرد (۹۴/۷ درصد) بود. این دانشجویان به شیوه خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب و از آنها خواسته شد به دو ابزار پاسخ دهند. یکی از این دو ابزار سیاهه ابراز خشم صفت - حالت ۲ اسپیلبرگر و دیگری یکی از ابزارهای مقیاس خشم چند بعدی، مقیاس خصومت مهار شده افراطی، پرسشنامه شادکامی آکسفورد، سیاهه‌ی هوش هیجانی و سیاهه شخصیتی نتو بود.

نتایج: دختران و پسران در اکثر خرده مقیاس‌های خشم صفت- حالت تفاوتی ندارند. ضرایب همبستگی بین اغلب خرده مقیاس‌های خشم صفت- حالت و همچنین ضرایب همبستگی بین خرده مقیاس‌های خشم صفت- حالت با مقیاس‌های موازی معنادار است ($p < 0/05$). همچنین میانگین کلیه خرده مقیاس‌های خشم صفت- حالت در دو گروه دارای هوش هیجانی بالا و پائین تفاوت معنادار نشان دادند ($p < 0/05$). تحلیل عاملی نمایانگر وجود عوامل چندگانه همسان با فرم اصلی در هر یک از بخش‌های سیاهه خشم صفت- حالت است. برای هر یک از خرده‌مقیاس‌های خشم صفت- حالت- صفت جداول هنجاری براساس نمرات T استخراج شد.

نتیجه گیری: سیاهه ابراز خشم صفت- حالت ۲ اسپیلبرگر از روایی و اعتبار مناسبی جهت سنجش خشم در جوانان ایرانی برخوردار است. لذا از این سیاهه می توان به عنوان ابزاری جهت سنجش خشم صفت و حالت در پژوهش ها و مجموعه های بالینی استفاده نمود.

کلید واژه: سیاهه ابراز خشم، خشم صفت، خشم حالت، اسپیلبرگر، ویژگی های روان‌سنجی، هنجاریابی

---

۱. دکتری روان شناسی بالینی کودک، دانشیار دانشگاه تهران
آدرس نویسنده مسئول: تهران. خیابان جلال آل احمد پل نصر، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران.

دورنگار ۰۲۱-۸۸۲۵۹۴۱۸، Email: Khodayar@ut.ac.ir

۲. دکتری روان شناسی تربیتی، استادیار دانشگاه تهران

۳. دانشجوی دکتری سنجش و اندازه‌گیری، دانشگاه تهران (Email: Akbari76ir@yahoo.com)

۴. کارشناس ارشد تحقیقات آموزشی، دانشگاه تهران

مقدمه

خشم یکی از مهم‌ترین و تاثیرگذارترین هیجان‌ها در زندگی انسان بوده و نقشی بسیار اساسی در زندگی بازی می‌کند. نظریه‌پردازان متعددی همچون (تام کینز)^۱ (۱۹۷۰)، پلاچیک^۲ (۱۹۸۰)، ایزارد^۳ (۱۹۸۰)، پنکسپ^۴ (۱۹۸۲)، اکمن^۵ (۱۹۸۴)، تراورتن^۶ (۱۹۸۴) تراورتن^۶ (۱۹۸۴) خشم را در فهرست هیجان‌های اصلی انسان ذکر کرده‌اند. خشم در شمار پرشورترین هیجان‌هاست که می‌تواند به شیوه‌های گوناگون ایجاد شده و اثرات بسیاری بر ابعاد گوناگون جسمی و روانی داشته باشد (۱).

تجربه خشم همانند دیگر هیجان‌ها می‌تواند با متغیرهای گوناگون فردی مثل جنسیت (۲، ۳)، شخصیت (۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۰) و ویژگی‌های اجتماعی و فرهنگی (۱۱، ۱۲) افراد مرتبط باشد.

نتایج بررسی‌ها بیانگر این است که مردان و زنانی که از ویژگی‌های مردانه^۷ بیشتری برخوردارند، برخوردارند، تمایل بیشتری به برون‌ریزی خشم دارند (۳). همچنین وظیفه‌شناسی^۸، ثبات هیجانی^۹، گشودگی^{۱۰} با ابراز خشم رابطه معکوس و با کنترل خشم رابطه مستقیم دارند. روان‌رنجورخویی و روان‌پریشی نیز با ابراز خشم رابطه مستقیم و با کنترل آن رابطه معکوس دارند (۷، ۸، ۹، ۱۰). از سوی دیگر یافته‌های پژوهشی حکایت از ارتباط معکوس هوش هیجانی و خشم است (۱۱)؛ هوش هیجانی دانشجویان با ابراز خشم درونی و بیرونی

رابطه‌ی معکوس و با کنترل درونی و بیرونی آن رابطه مستقیم دارد (۱۲، ۱۳). مطالعات در روانشناسی مثبت^{۱۱} نیز نشان داده‌اند خشم و خصومت، کیفیت زندگی پایین و اختلالات روان‌تنی را پیش‌بینی می‌کنند (۱۴)؛ و بین خشم و شادکامی رابطه‌ی معکوس وجود دارد (۱۵).

از دلایل دیگر پرداختن به خشم، علاوه بر ارتباط آن با بسیاری از مولفه‌های سلامت جسمانی و روانی، در رنج بودن تعداد کثیری از افراد به سبب مشکلات مرتبط با خشم دانست (۱۶ و ۱۷). از سوی دیگر، خشم در سبب‌شناسی بسیاری از اختلالات مهم روانی و جسمی دخیل است (۴، ۱۷). با توجه به دلایل ذکر شده و اهمیت خشم در زندگی افراد، ارزیابی و اندازه‌گیری خشم از چندین دهه پیش از موضوعات مورد علاقه متخصصان روانشناختی بوده است. یکی از این شیوه‌ها، استفاده از ابزارهای خودگزارشی است. ارزیابی خشم با استفاده از ابزارهای خودگزارشی در دهه ۱۹۷۰ با مقیاس گزارش خشم خود^{۱۲} (۱۸ و ۱۹) آغاز شد. بعد از آن سیاهه خشم^{۱۳} (۲۰) ساخته شد. سپس مقیاس خشم صفت-حالت^{۱۴} ایجاد گردید. این ابزار پس از پشت‌سر گذاردن تغییراتی، درحال حاضر تحت عنوان سیاهه خشم صفت-حالت اسپیلبرگر (۲۰۰۳، ۲۱) در دسترس است.

این سیاهه از زمان پیدایش و به سبب قابلیت کاربردهای پژوهشی و کلینیکی آن، در جوامع بسیاری از جمله سوئد (۳۶)، فرانسه (۳۷)، روسیه (۳۸)، هلند (۳۹)، و انگلستان (۴۰) ترجمه و ویژگی‌های روانسنجی آن مورد مطالعه قرار گرفته است. کلیه این مطالعات، مفهوم‌سازی مناسب، روائی

11 . positive psychology

12 . Anger Self Report (ASR)

13 . Anger Inventory (AI)

14 . State- Trait Anger Scale (STAS)

1 . Tomkins

2 . Plutchik

3 . Izard

4 . Panksepp

5 . Ekman

6 . Trevarthen

7 . masculine

8 . consciousness

9 . emotional stability

10 . openness

و اعتبار قابل قبول (۳۷، ۳۸، ۳۹) و قابلیت کاربرد جهانی آن را مورد تأیید قرار داده‌اند (۳۸، ۴۰).

اعتبار بازآزمایی^۱ و همسانی درونی^۲ خرده-مقیاس‌های این ابزار بجز خرده‌مقیاس خشم حالت مناسب و روائی‌های ملاکی^۳ و همزمان^۴ آن همسو با با پیشینه پژوهشی موجود و مورد انتظار گزارش شده‌است (۳۶، ۳۹، ۴۰). انجام تحلیل عاملی بر روی کل این ابزار بیان‌گر وجود حداقل سه عامل خشم حالت، خشم صفتی و جهت‌گیری^۵ به خشم است (۳۶، ۳۸، ۳۹). تقریباً در کلیه مطالعات (۳۶، ۳۸، ۳۹، ۴۰) انجام تحلیل‌های عاملی مجزا بر روی بخش‌های سه‌گانه نشان از وجود عوامل برابر با تعداد عوامل موجود در نسخه اصلی داشته‌است. البته در توزیع آیتم‌ها در عوامل تا حدودی تفاوت مشاهده می‌شود ولی این تفاوت‌ها قابل ملاحظه نیست (۳۷). در مجموع یافته‌هایی از این دست، این ابزار را به ابزاری دارای پشتوانه تجربی و پژوهشی تبدیل نموده‌است (۲۱، ۳۷، ۴۰) که در پژوهش‌های بسیاری مورد استفاده واقع شده است.

در ایران نیز پژوهش‌هایی برای استانداردسازی این ابزار صورت گرفته است (به عنوان نمونه ۳۲) ولی کلیه این پژوهش‌ها بر روی ویرایش‌های قبلی این ابزار و اکثر آنها در جمعیت‌های بسیار محدود انجام شده‌است. همچنین در این مطالعات ویژگی‌های روائی و شیوه‌های اعتباریابی مختصری مدنظر بوده است. از همه مهمتر این‌که استخراج جداول هنجاری قابل استفاده در پژوهش، محیط‌های درمانی و توانبخشی در این مطالعات مورد غفلت واقع شده است. بدین سبب سیاهه خشم صفت-حالت اسپیلبرگر (۲۰۰۳، ۲۱) جهت استانداردسازی و

استخراج هنجارهای جنسیتی مختص هر یک از خرده‌مقیاس‌ها انتخاب شد.

روش بررسی

این تحقیق توصیفی-پیمایشی از نوع ابزارسازی است. جامعه آماری پژوهش حاضر را تمام دانشجویان دانشگاه تهران تشکیل می‌دهند که در نیم‌سال دوم سال تحصیلی ۸۶-۱۳۸۵ در دانشکده‌های مختلف این دانشگاه به تحصیل مشغول بودند. حجم نمونه این پژوهش ۱۱۴۰ نفر است که به شیوه تصادفی خوشه‌ای چندمرحله‌ای انتخاب شد.

شیوه انتخاب اعضای نمونه بدین صورت بود که در ابتدا کلیه دانشکده‌های دانشگاه تهران به گروه‌های آموزشی علوم انسانی، فنی و مهندسی، علوم پایه و هنر تقسیم شد. سپس از بین دانشکده‌های هر گروه آموزشی (به عنوان خوشه‌های مرحله یکم)، دو دانشکده (به استثنای گروه هنر)، انتخاب شد. در ادامه با مراجعه به این دانشکده‌ها، انتخاب تصادفی کلاس‌ها (به عنوان خوشه‌های مرحله دوم) صورت گرفت. در هر کلاس نیز تعدادی از دانشجویان به-تصادف انتخاب و از آنها خواسته شد که ابزارهای پژوهش را تکمیل کنند. البته این نکته لازم به ذکر است تکمیل پرسشنامه توسط افرادی صورت گرفت که توافق خود را جهت شرکت در آزمون اعلام نموده بودند.

ابزار اصلی جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش، مقیاس خشم صفت-حالت ۲ (۲۱) است. این ابزار پس از کسب اجازه از سازنده آن برای ترجمه و استفاده از آن در ایران از انگلیسی به فارسی برگردانده شد. سپس متن ترجمه شده در اختیار شش نفر از اساتید روانشناسی دانشکده روان‌شناسی دانشگاه تهران قرار گرفت تا مورد ارزیابی قرار گیرد. در مرحله بعد آزمون توسط سه متخصص زبان انگلیسی، از فارسی به انگلیسی برگردان مجدد شد. پس از رفع مشکلات در این مرحله، فرم نهایی به

1. test- retest

2. internal consistency

3. criterion

4. concurrent

5. direction of anger

سازنده ابزار (اسپیلبرگر) ارسال و نظر ایشان در این خصوص خواسته شد. پیشنهاد های اصلاحی سازنده ابزار و نکات قوت و برجسته نسخه برگردان مجدد طی چندین نامه الکترونیکی برای مجری و همکاران ایشان اعلام کرد. کلیه این پیشنهاد ها بررسی و تا حد ممکن در برگردان فارسی اعمال شد.

در مرحله مطالعه مقدماتی^۱، فرم فارسی در اختیار ۱۰۰ دانشجوی کارشناسی و کارشناسی ارشد دانشگاه تهران و تربیت معلم قرار داده شده و نظر آنان در خصوص پاسخ گویی به آزمون خواسته شد. در این مرحله مشکل چندانی به چشم نخورد. در مطالعه اصلی، در جریان جمع آوری داده ها، هر یک از افراد گروه نمونه در مجموع به دو آزمون پاسخ دادند؛ که یکی از آنها سیاهه خشم حالت- صفت و دیگری یکی از ابزارهای موازی بود. قرار گرفتن آزمون های موازی در کنار آزمون اصلی به گونه ای صورت گرفت که در هر دانشکده، هر یک از آزمون های موازی با نسبت افراد همان دانشکده با کل گروه نمونه (تقریباً^۲) برابر باشد.

در پژوهش حاضر که با هدف استانداردسازی سیاهه خشم حالت- صفت ۲ اسپیلبرگر انجام شد، بجز سیاهه خشم حالت- صفت از پنج ابزار موازی دیگر نیز جهت بررسی روائی های ملاکی^۳، همگرا^۴، واگرا^۵، افتراقی^۶، سازه^۷ استفاده شد. روائی محتوایی^۸ محتوایی^۹ این آزمون نیز توسط اساتید و روائی صورتی^{۱۰} آن توسط پاسخ دهندگان مورد تأیید قرار گرفت.

استفاده از ابزارهای موازی بدین شکل بود که هر یک از آزمودنی ها ضمن پاسخ گوئی به سیاهه خشم

حالت- صفت، به تصادف یکی دیگر از ابزارهای پژوهش را نیز تکمیل می نمودند. ابزارهایی که جهت بررسی انواع روائی مورد استفاده قرار گرفتند به تفکیک به شرح زیر هستند:

۱) سیاهه بروز خشم حالت- صفت اسپیلبرگر-۲^۹:
۲) این سیاهه یک مقیاس مداد کاغذی است که برای گروه سنی ۳۵-۱۶ سال تهیه شده و دارای ۵۷ آیتم، شش مقیاس و پنج خرده مقیاس است. آیتم های سیاهه در سه بخش تنظیم شده اند:

بخش اول با عنوان «همین الان احساس می کنم» به اندازه گیری خشم حالت می پردازد که در آن آزمودنی ها شدت احساس خود را بر اساس یک مقیاس چهار گزینه ای از «به هیچ وجه=۱» تا «خیلی زیاد=۴» درجه بندی می کنند. این بخش ۱۵ آیتم را دربر دارد و شامل مقیاس خشم حالت (S-Ang)^{۱۱} و خرده-مقیاس ها است: الف) احساس خشمگینانه (S-Ang/F)^{۱۱}، ب) تمایل به بروز کلامی خشم (S-Ang/V)^{۱۲}، ج) تمایل به بروز فیزیکی خشم (S-Ang/P)^{۱۳}.

بخش دوم با عنوان «معمولاً احساس می کنم» با ۱۰ آیتم برای سنجش خشم صفت اختصاص داشته و همانند بخش اول درجه بندی می شود. مقیاس خشم صفت (T-Ang)^{۱۴} دارای دو خرده مقیاس زیر است که هر یک از آیتم های زیر به دست می آیند: الف) خلق و خوی خشمگینانه (T-Ang/T)^{۱۵}؛ ب) واکنش خشمگینانه (T-Ang/R)^{۱۶}.

بخش سوم با عنوان «معمولاً هنگام کفری یا خشمگین شدن، چه واکنشی یا رفتاری دارم» بروز و

9. Spielberger's State-Trait Anger Expression Inventory - 2 (STAXI-2)

10. State Anger

11. State Anger/ Feeling

12. State Anger/ Verbal

13. State Anger/ Physical

14. Trait Anger

15. Trait Anger/ Temperament

16. Trait Anger/ Reaction

1. pilot study

2. criterion

3. convergent

4. divergent

5. discriminant

6. construct

7. content

8. formal

کنترل خشم را می‌سنجد و شامل چهار مقیاس است که از آیتم‌های زیر تشکیل شده است:

الف) بروز خشم بیرونی (بروز یافته) (AX-O)^۱
ب) بروز خشم درونی (فرو خورده) (AX-O)^۱
ج) کنترل خشم بیرونی (AC-O)^۳؛ د) کنترل خشم درونی (AC-I)^۴. از این بخش در یک مقیاس چهاردرجه‌ای از «تقریباً هرگز=۱» تا «همیشه=۴» درجه بندی شده و ۳۲ آیتم را در بر می‌گیرد (پیوست ۱).

۲) مقیاس خشم چند بعدی^۵: این مقیاس یک آزمون ۳۰ آیتمی است که سیگل (۱۹۸۶) برای سنجش خشم ساخته است. سوال‌های آزمون پنج بعد خشم انگیزندگی، موقعیت‌های خشم انگیز، نگرش خصمانه، خشم بیرونی و خشم درونی را در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت از نمره یک (کاملاً نادرست) تا نمره پنج (کاملاً درست) می‌سنجد. ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس خشم چند بعدی در پژوهش‌های خارجی مورد تایید قرار گرفته است (۱۹). در فرم فارسی این مقیاس آلفای کرونباخ پرسش‌های هر یک از خرده‌مقیاس‌ها در مورد نمونه دانشجوی به ترتیب ۰/۸۸، ۰/۹۳، ۰/۷۹، ۰/۹۴ و ۰/۹۰ محاسبه شد. ضرایب همبستگی بین نمره‌ها در دو نوبت با فاصله دو هفته به ترتیب، $r=0/65$ ، برای خشم انگیزندگی، $r=0/82$ ، برای موقعیت‌های خشم انگیز، $r=0/70$ ، برای نگرش خصمانه، $r=0/86$ ، برای خشم بیرونی $r=0/84$ و برای خشم درونی محاسبه شد که نشانه اعتبار بازنمایی رضایت بخش مقیاس است (۲۲).

۳) مقیاس خصومت مهار شده افراطی^۶: این مقیاس سی و یک آیتم دارد و آیتم‌های این مقیاس

طوری نمره گذاری شده که نمره‌های بالاتر نشان دهنده اشخاص خشن تر (با مهار افراطی) است. مرلند^۷ (۱۹۵۸) ضریب‌های بازنمایی دانشجویان مرد و زن را به ترتیب ۰/۷۲ و ۰/۵۶ گزارش کرد. ضریب‌های بازنمایی در نمونه‌های MMPI-2 به ترتیب برای مردان و زنان ۰/۶۸ و ۰/۶۹ بود (۲۳).

۴) سیاهه شادکامی آکسفورد^۸: این ابزار را آرجیل^۹ و همکاران (۱۹۸۹) تهیه کرده‌اند و دارای ۲۹ آیتم است. آرجیل و همکاران ضریب آلفای ۰/۹۰ را با ۲۴۷ شرکت‌کننده گزارش کردند. فارنهام و بروینگ^{۱۰} (۱۹۹۰) آلفای ۰/۸۷ را با ۱۰۱ شرکت‌کننده و نور^{۱۱} (۱۹۹۳) با فرم کوتاه تری از آن آلفای ۰/۸۴ را گزارش کرده‌اند. آلفای کرونباخ و ضریب دو نیمه کردن فرم فارسی آزمون در نمونه دانشجویی به ترتیب، برابر با ۰/۹۳ و ۰/۹۱ گزارش شده است. روایی صوری و سازه این آزمون نیز مورد تایید واقع شده است (۲۴). انجام تحلیل عوامل بر روی داده‌های حاصل از این مقیاس نشان از وجود ۵ عامل خشنودی از زندگی، خلق مثبت، سلامت، کارآمدی و عزت نفس در آن بود که این پنج عامل روی هم توانست ۵۷ درصد واریانس کل داده‌ها را تبیین کنند. آلفای کرونباخ عوامل پنجگانه نیز به ترتیب ۰/۸۹، ۰/۸۴، ۰/۸۱، ۰/۶۸، ۰/۵۸ گزارش شده است (۲۵).

۵) سیاهه هوش هیجانی^{۱۲}: شامل ۳۳ ماده است که توسط شاته و دیگران (۱۹۹۸؛ ۲۶) ساخته شده است. این مقیاس سه مقوله توانایی‌های سازشی شامل ادراک^{۱۳} هیجانی، نظم‌جوئی^{۱۴}

7. Moreland

8. Oxford Happiness Inventory(OHI)

9. Argyle

10. Furnham & Brewing

11. Nour

12. Emotioal Intelligence inventory

13. perception

14. regulation

1. Anger Expression- Out

2. Anger Expression- In

3. Anger Control- Out

4. Anger Control- In

5. Multi-dimentional Anger Inventory (MAI)

6. Overcontrolled- Hostility Scale (O-H)

هیجانی و به کارگیری^۱ هیجانی را در مقیاس لیکرت ۵ نقطه‌ای از نمره یک (کاملاً مخالف) تا نمره پنج (کاملاً موافق) می‌سنجد. اعتبار این مقیاس به روش ضریب آلفای کرونباخ از ۰/۸۴ تا ۰/۹۰ (۲۶، ۲۷) و ضریب بازآزمایی آن به فاصله دو هفته، ۰/۷۸ گزارش شده است (۲۸). روایی^۲ مقیاس هوش هیجانی نیز از طریق سنجش همبستگی آن با سازه‌های مرتبط، کافی گزارش شده است (۲۶، ۳۰). در فرم فارسی این مقیاس آلفای کرونباخ پرسش‌های آن در مورد یک نمونه ۴۴۲ نفری از دانشجویان از ۰/۸۸ تا ۰/۹۱ محاسبه شد که نشانه همسانی درونی خوب آزمون است. ضریب آزمون-بازآزمون کل مقیاس ۰/۷۵ و زیرمقیاس‌های نظم جوئی هیجان‌ها، وحدت‌بخشی هیجان‌ها و ارزیابی هیجان‌ها به ترتیب ۰/۷۲، ۰/۶۹ و ۰/۷۱ گزارش شده است. همبستگی حاصل از اجرای همزمان این مقیاس با مقیاس ناگویی خلقی تورنتو^۳ (TAS)، فهرست سلامت روانی^۴ (MHI) و بهزیستی روانی^۵ (PWB) به ترتیب برابر با ۰/۵۷-، ۰/۷۹، ۰/۳۷- بود. تحلیل عاملی نیز وجود ۳ عامل در این ابزار را آشکار کرد (۳۰).

۶) سیاهه شخصیتی نئو(فرم کوتاه ۶۰ آیتمی)^۶: سیاهه فرم کوتاه نئو که در برگرفته ۶۰ آیتم است، برای ارزیابی پنج عامل اصلی شخصیت (روان‌رنجورخویی^۷، برون‌گرایی^۸، دلپذیر بودن^۹ و وظیفه‌شناسی^{۱۰} و انعطاف‌پذیری^{۱۱}) به کار می‌رود.

1. utilization
2. validity
3. Toronto Alexithymia Scale
4. Mental Health Inventory
5. Psychological Well-Being
6. NEO- AC personality Inventory(short form - 60item)
7. neuroticism
8. extraversion
9. agreeableness
10. conscientiousness
11. openness

روایی این مقیاس در مطالعات تأیید شده است. پایایی آزمون-بازآزمون پرسشنامه تجدیدنظر شده در نمونه ایرانی برای پنج عامل نیز بین ۰/۵۳ تا ۰/۷۱ به دست آمده است (۳۱).

جهت تحلیل داده‌ها نرم‌افزار SPSS-15 به-کاربرده شد. از روشهای آماری نیز آزمون t، ضریب همبستگی پیرسون جهت بررسی روابط بین متغیرها استفاده شد.

یافته ها

گروه نمونه مورد مطالعه تعداد ۱۱۴۰ نفر دانشجوی دختر و پسر دانشگاه تهران (با میانگین سنی ۲۱/۹۲ و انحراف معیار ۲/۸۹) بوده است. از این تعداد ۵۵۴ نفر دختر (۴۸/۶ درصد) و ۵۸۶ نفر پسر (۵۱/۴۰ درصد) بودند که ۱۰۸۰ نفر آنها مجرد (۹۴/۷ درصد) و محل تولد ۱۰۸۱ نفر از آنها شهر (۹۴/۸۰ درصد) بود. در این گروه، دانشجویان علوم انسانی به تعداد ۲۷۴ نفر (۲۴ درصد) دارای بالاترین فراوانی و گروه هنر به تعداد ۱۲۷ نفر (۱۱/۱ درصد) دارای کمترین فراوانی بود. مقاطع تحصیلی این دانشجویان اکثراً "کارشناسی به تعداد ۸۴۴ نفر (۷۴ درصد) و سهمیه پذیرش در دانشگاه برای اکثر آنها سهمیه مناطق به تعداد ۹۲۲ نفر (۸۰/۹ درصد) بوده است. تحصیلات پدر و مادر این دانشجویان، لیسانس (۲۴/۷ درصد)، دیپلم (۳۴/۲ درصد) بوده و تعدادی از پدران (۴/۲ درصد) و مادران (۶/۵ درصد) آنها بی سواد بوده-اند. شغل پدر اکثر این دانشجویان آزاد (۳۰/۳ درصد) و شغل مادران شان خانه‌داری (۶۴/۲ درصد) است.

جدول ۱ نشان می‌دهد که در بین گروه‌های دانشجویان دختر و پسر در اکثر شاخص‌های آماری خرده مقیاس سیاهه خشم صفت-حالت تفاوت معناداری به چشم نمی‌خورد. انجام آزمون t مستقل

بین این دو گروه نیز نشان داد که به جز خرده مقیاس‌های خشم حالت و کنترل خشم بیرونی در خرده مقیاس‌ها دیگر تفاوت معناداری وجود ندارد. بدین معنا که میانگین دو خرده مقیاس خشم حالت و کنترل خشم بیرونی گروه دختران در مقایسه با گروه پسران بالاتر است. از این رو محاسبه اعتبار خرده‌مقیاس‌ها و جداول هنجار برای این دو گروه بدون تمایز جنسیتی محاسبه و فقط تفکیک این دو فقط در خرده مقیاس‌های خشم‌حالت و کنترل خشم بیرونی صورت گرفت.

جدول ۱. شاخص‌های آماری و آزمون‌های t مستقل در میانگین خرده مقیاس‌های سیاهه خشم صفت - حالت

در بین دانشجویان دختر ($N=554$) و پسر ($N=586$) گروه نمونه

متغیر	جنسیت	میانگین	انحراف معیار	آمار t	درجات آزادی	سطح معناداری
خشم حالت	دختر	۲۲/۱۰	۸/۷۴	۲/۱۵	۱۲۵۸	۰/۰۳
	پسر	۲۱	۷/۶۸			
خشم صفت	دختر	۱۹/۸۵	۵/۲	-۱/۳۳	۱۲۵۸	۰/۱۹
	پسر	۲۰/۲۴	۴/۹۵			
ابراز خشم درونی	دختر	۱۸/۴۰	۳/۸۵	-۱/۰۶	۱۲۵۸	۰/۲۹
	پسر	۱۸/۶۴	۳/۸۰			
ابراز خشم بیرونی	دختر	۱۷/۱۹	۳/۶۹	-۰/۲۲	۱۲۵۸	۰/۸۳
	پسر	۱۷/۲۴	۳/۹			
کنترل خشم درونی	دختر	۲۰/۵۲	۵/۰۳	۰/۴۹	۱۲۵۸	۰/۶۴
	پسر	۲۰/۳۹	۴/۸۵			
کنترل خشم بیرونی	دختر	۲۱/۰۴	۴/۷۷	۳/۰۸	۱۲۵۸	۰/۰۲
	پسر	۲۰/۱۹	۴/۷۳			

در هر یک از خرده‌مقیاس‌های آزمون، نمرات نرمال استاندارد (نمره Z) هر فرد نسبت به عملکرد دیگر افراد گروه بدست آورده شد. در ادامه نیز نمرات T هر فرد در هر یک از زیرمقیاس‌ها مورد محاسبه قرار گرفت (پیوست ۲).

جهت محاسبه ضرایب اعتبار هر یک از خرده-مقیاس‌ها از سه شیوه آلفای کرونباخ، روش تنصیف و شیوه بازآزمایی (به فاصله دو هفته) استفاده شد (جدول ۲). یافته‌های ارائه شده در جدول ۲ نشان از همسانی درونی و اعتبار بالای خرده‌مقیاس‌ها دارد. برای استخراج جداول هنجاری، پس از محاسبه نمرات خام هر یک از آزمودنی‌ها

جدول ۲. ضرایب اعتبار خرده مقیاس‌های سیاهه خشم حالت - صفت

در بین دانشجویان دختر ($N=554$) و پسر ($N=586$) گروه نمونه

خرده مقیاس	جنسیت	الفای کرونباخ ($N=1140$)	تنصیف ($N=1140$)	ضریب بازآزمایی ($N=60$)
خشم حالت	دختر	۰/۹۳	۰/۸۹	۰/۹۳
	پسر	۰/۹۲	۰/۸۹	۰/۹۲
خشم صفت	دختر و پسر	۰/۸۳	۰/۷۶	۰/۸۲
	دختر و پسر	۰/۶۰	۰/۵۷	۰/۵۸
ابراز خشم بیرونی	دختر و پسر	۰/۷۳	۰/۷۰	۰/۷۲
	دختر و پسر	۰/۸۹	۰/۸۴	۰/۸۹
کنترل خشم بیرونی	دختر	۰/۸۷	۰/۸۴	۰/۸۷
	پسر	۰/۸۷	۰/۸۸	۰/۸۷

در ادامه جهت مشخص نمودن میزان انسجام درونی ابزار و روابط بین خرده‌مقیاس، ضرایب همبستگی بین خرده‌مقیاس‌ها مورد محاسبه قرار گرفت که نتایج آن در جدول ۳ ارائه شده است.

جدول ۳. ضرایب همبستگی بین خرده‌مقیاس‌های سیاهه خشم-حالت-صفت

در بین دانشجویان دختر (N=۵۵۴) و پسر (N=۵۸۶) گروه نمونه

جنسیت	متغیر	خشم حالت	خشم صفت	ابراز خشم درونی	ابراز خشم بیرونی	کنترل خشم درونی
دختر	خشم حالت	-				
	خشم صفت	۰/۵۴*	-			
	ابراز خشم درونی	۰/۲۳*	۰/۲۸*	-		
	ابراز خشم بیرونی	۰/۳۳*	۰/۶۰*	۰/۲۸*	-	
	کنترل خشم درونی	-۰/۲۸*	-۰/۴۵*	۰/۰۵	-۰/۳۵*	-
	کنترل خشم بیرونی	-۰/۲۶*	۰/۴۶*	۰/۰۸	-۰/۳۸*	۰/۸۵*
پسر	خشم حالت	-				
	خشم صفت	۰/۴۶*	-			
	ابراز خشم درونی	۰/۲۴*	۰/۳۰*	-		
	ابراز خشم بیرونی	۰/۳۱*	۰/۶۴*	۰/۱۷*	-	
	کنترل خشم درونی	-۰/۲۱*	-۰/۴۷*	۰/۰۲	-۰/۴۱*	-
	کنترل خشم بیرونی	-۰/۲۱*	-۰/۵۱*	۰/۰۵	-۰/۴۹*	۰/۸۴*

*p<۰/۰۵

این در حالی است که در گروه دختران نیز با ابراز خشم درونی به‌طور مستقیم مرتبط است. نگرش خصمانه نیز با کلیه خرده‌مقیاس‌های خشم صفت و حالت در هر دو جنس رابطه مستقیم دارد، به‌جز با کنترل خشم درونی و بیرونی که با آنها رابطه معکوس دارد. این رابطه معکوس در دختران معنادار نبوده و در گروه دانشجویان پسر، رابطه معکوس معنادار است. خشم بیرونی در پسران با هیچ‌یک از خرده‌مقیاس‌های سیاهه خشم صفت و حالت به‌طور معناداری مرتبط نیست، ولی در گروه دانشجویان دختر با خشم صفت، ابراز خشم درونی و بیرونی ارتباط مستقیم و معنادار دارد.

همچنین نتایج نشان داند خشم درونی نیز در هر دو جنس فقط با خرده‌مقیاس‌های خشم صفت و ابراز خشم درونی در ارتباط مستقیم است، ولی با دیگر خرده‌مقیاس‌ها ارتباط معناداری در هیچ‌یک از دو جنس نشان نداد.

جدول ۳ نشان می‌دهد که در گروه پسران و دختران- بجز ابراز خشم درونی که با کنترل خشم درونی رابطه‌ای نشان نداد- تمام خرده‌مقیاس‌ها با هم رابطه معنا دار دارند. لازم به توضیح است که چهار مقیاس خشم حالت، خشم صفت، ابراز خشم درونی و ابراز خشم بیرونی و در هر دو گروه دانشجویان با کنترل خشم درونی و بیرونی رابطه معکوس و معنادار نشان داده‌اند. برای بررسی روائی های ملاکی، همگرا، واگرا و سازه سیاهه خشم، ضرایب همبستگی خرده‌مقیاس‌های این ابزار با ابزارهای موازی مورد محاسبه قرار گرفت (جدول ۴). نتایج نشان داد خرده‌مقیاس خشم‌انگیز خشم مقیاس خشم چند وجهی با کنترل خشم درونی و بیرونی رابطه معکوس و با بقیه خرده‌مقیاس‌ها رابطه مستقیم دارد. موقعیت‌های خشم‌انگیز این ابزار نیز در هر دو جنس با کنترل خشم درونی و بیرونی رابطه معکوس و با خشم صفت رابطه مستقیم دارد.

یافته‌ها نشان می‌دهند که بین خصومت مهارشده افراطی در هر دو جنس با خرده مقیاس‌های خشم حالت، خشم صفت و ابراز خشم درونی رابطه مستقیم معنادار وجود دارد، این در حالی است که ابراز خشم بیرونی فقط در دختران چنین رابطه‌ای را نشان داد. خصومت مهارشده افراطی در هر دو جنس با کنترل خشم درونی و بیرونی رابطه معکوس ولی

بدون معنا نشان داد. نمره مقیاس شادکامی هم در دختران و هم پسران نیز با تمام خرده مقیاس‌های سیاهه خشم حالت- صفت رابطه معنادار دارد، به جز با ابراز خشم درونی در پسران. این رابطه طوری است که در آن شادکامی با خشم حالت و صفت، ابراز خشم درونی و بیرونی رابطه معکوس و با کنترل خشم درونی و بیرونی رابطه مستقیم دارد.

جدول ۴. ماتریس ضرایب همبستگی خرده مقیاس‌های سیاهه خشم با ابزارهای موازی

ابزار	خرده مقیاس	جنسیت	خشم حالتی	خشم صفت	ابراز خشم درونی	ابراز خشم بیرونی	کنترل خشم درونی	کنترل خشم بیرونی
ملاکی (مقیاس خشم چند وجهی) (N=۲۳۸)	خشم انگیزشی	دختر	۰/۳۵*	۰/۶۸*	۰/۵۲*	۰/۴۴*	-۰/۴۱*	-۰/۴۲*
		پسر	۰/۴۶*	۰/۶۱*	۰/۲۹*	۰/۴۶*	-۰/۴۸*	
	موقعیت‌های خشم انگیز	دختر	۰/۱۹	۰/۳۰*	۰/۰۱	۰/۰۹	-۰/۲۸*	-۰/۳۵*
		پسر	۰/۲۱	۰/۳۹*	۰/۳۴*	۰/۰۹	-۰/۲۷*	-۰/۲۹*
	نگرش خصمانه	دختر	۰/۲۹*	۰/۵۱*	۰/۴۷*	۰/۲۶*	-۰/۱۲	-۰/۰۲
		پسر	۰/۴۰*	۰/۴۲*	۰/۳۳*	۰/۲۴*	۰/۳۴۷*	۰/۲۹*
خشم بیرونی	دختر	۰/۰۷	۰/۳۴*	۰/۳۱*	۰/۲۷*	-۰/۰۶	۰/۰۱	
	پسر	۰/۰۸	۰/۰۱	۰/۱۴	۰/۰۵	-۰/۰۳	۰/۰۷	
خشم درونی	دختر	۰/۰۷	۰/۲۷*	۰/۵۶*	-۰/۰۲	-۰/۰۱	۰/۱۶	
	پسر	۰/۱۰	۰/۲۶*	۰/۳۱*	۰/۰۱	۰/۱۳	-۰/۰۸	
نمره کل	دختر	۰/۳۴*	۰/۳۱*	۰/۲۲*	۰/۲۴*	-۰/۰۵	-۰/۰۲	
	پسر	-۰/۲۱*	-۰/۰۳	-۰/۲۳*	۰/۰۱	-۰/۱۶	-۰/۰۵	
واگرا (مقیاس شادکامی) (N=۲۶۱)	دختر	۰/۳۹*	-۰/۳۵*	-۰/۴۱*	-۰/۳۲*	۰/۴۹۷*	۰/۳۶*	
	پسر	-۰/۵۴*	-۰/۴۴*	-۰/۱۹	۰/۲۷*	۰/۵۴*	۰/۴۸*	
سازه (شخصیت پنج عاملی) (N=۲۴۰)	روان رنجور خوئی	دختر	۰/۲۳*	۰/۰۶	۰/۲۴*	۰/۰۶	۰/۰۷	
	پسر	-۰/۰۴	۰/۰۹	۰/۰۸	-۰/۰۵	۰/۲۳*	۰/۰۱	
	دختر	۰/۰۶	-۰/۰۸	۰/۰۵	۰/۰۱	-۰/۰۳	۰/۰۵	
برون‌گرایی	پسر	-۰/۱۵	-۰/۱۲	۰/۰۷	-۰/۰۵	۰/۲۶*	۰/۲۸*	
	دختر	-۰/۰۴	۰/۲۷*	۰/۰۱	-۰/۲۹*	۰/۳۳*	۰/۳۵*	
گشودگی	پسر	۰/۰۸	-۰/۲۴*	-۰/۰۱	-۰/۰۳	۰/۰۲	۰/۰۲	
	دختر	۰/۱۵	-۰/۰۴	۰/۱۹	-۰/۱۲	۱۷۰	۰/۰۱	
موافق بودن	پسر	-۰/۱۰	-۰/۰۹۰	۰/۱۹	۰/۱۱	۰/۲۷*	۰/۲۹*	
	دختر	-۰/۲۶*	-۰/۰۲	۰/۰۸۰	۰/۱۸	-۰/۳۵*	-۰/۲۳*	
وظیفه‌شناسی	پسر	-۰/۲۹*	-۰/۰۶	۰/۱۳	-۰/۰۸	۰/۲۵*	۰/۲۵*	
	دختر	۰/۲۶*	-۰/۰۲	۰/۰۸۰	۰/۱۸	-۰/۳۵*	-۰/۲۳*	

*p<۰/۰۵

یافته‌ها نشان می‌دهند که روان‌رنجوری خوبی در دختران با خشم حالت، ابراز خشم درونی و کنترل خشم درونی رابطه مستقیم دارد، ولی در پسران این رابطه فقط بین روان‌رنجورخویی و کنترل خشم درونی مشاهده شد. برون‌گرایی نیز در گروه پسران فقط با کنترل خشم درونی و بیرونی رابطه دارد، ولی در دختران رابطه‌ای نشان نمی‌دهد. گشودگی نیز هم در دختران و هم پسران با خشم صفت رابطه معکوس نشان داد. در ضمن، در گروه دختران با کنترل خشم درونی و بیرونی رابطه مستقیم، ولی با ابراز خشم بیرونی رابطه معکوس نشان داد. صفت موافق بودن نیز فقط در گروه پسران با کنترل درونی و بیرونی رابطه مستقیم نشان داد، ولی در گروه دختران رابطه‌ای مشاهده نشد. وظیفه‌شناسی هم در گروه دختران و هم پسران با خشم حالت رابطه

معکوس و با کنترل خشم درونی و بیرونی رابطه مستقیم نشان داد

در ادامه به منظور بررسی روائی افتراقی سیاهه خشم، ابتدا افراد گروه نمونه بر اساس نمره سیاهه هوش هیجانی مرتب شدند. سپس دو گروه پایین (۲۷ در صد افراد پایین پیوستار نمره هوش هیجانی) و گروه بالا (۲۷ درصد افراد بالای پیوستار هوشی هیجانی) جدا شده و این دو گروه با استفاده از آزمون t مستقل در تک تک خرده مقیاس‌های سیاهه خشم مورد مقایسه قرار گرفتند که نتایج آن در جدول ۵ آمده است. البته لازم به ذکر است که این گروه از آزمون‌هایی که هم به سیاهه هوش هیجانی و هم سیاهه خشم صفت حالت پاسخ داده بودند، ۱۳۰ نفر بود که ۲۷ درصد آنها ۳۵ نفر (مجموع دو گروه ۷۰ نفر) وارد تحلیل شد.

جدول ۵. نتایج آزمون t مستقل مقایسه دو گروه هوش هیجانی در خرده مقیاس‌های سیاهه خشم ($N=70$)

متغیر	گروه	میانگین	انحراف ی	ارزش t	درجات آزادی	سطح معناداری
خشم حالت	پایین	۲۳/۶۷	۹/۹۱	۲/۰۵	۶۸	۰/۰۴
	بالا	۱۸/۹۲	۶/۶۶			
خشم صفت	پایین	۲۲/۲۸	۶/۳۲	۲/۷۸	۶۸	۰/۰۱
	بالا	۱۸/۴۴	۵/۴۴			
ابراز خشم درونی	پایین	۱۹/۶۵	۳/۶۲	۲/۷۸	۶۸	۰/۰۱
	بالا	۱۶/۶۷	۴/۱۵			
ابراز خشم بیرونی	پایین	۱۸/۹۶	۴/۳۱	۱/۳۶	۶۸	۰/۰۲
	بالا	۱۶/۲۳	۴/۰۹			
کنترل خشم درونی	پایین	۱۸/۵۰	۴/۹۸	-۲/۲۹	۶۸	۰/۰۳
	بالا	۲۱/۴۸	۴/۴۸			
کنترل خشم بیرونی	پایین	۱۸	۳/۹۷	-۳/۱۳	۶۸	۰/۰۱
	بالا	۲۱/۳۰	۳/۶۸			

نتایج جدول ۵ نشان می‌دهند که در گروه بالا و پایین هوش هیجانی نیز در تک تک خرده مقیاس‌های سیاهه صفت حالت تفاوت معناداری دارند. این تفاوت به گونه ای است که میانگین چهار خرده مقیاس خشم حالت، خشم صفت، ابراز خشم درونی و ابراز خشم بیرونی گروه پایین بیشتر از گروه بالا و میانگین دو خرده مقیاس کنترل خشم

درونی و کنترل خشم بیرونی گروه دارای هوش هیجانی بالا، بیشتر است.

به منظور بررسی روائی سازه با استفاده از تحلیل عاملی، به طور جداگانه بخش‌های سه گانه (اول، دوم و سوم) مورد تحلیل قرار گرفت که نتایج آن در سطور زیر ارائه شده است.

بخش اول شامل خشم حالت است و در برگیرنده ۱۵ آیتم اول آزمون است. انجام تحلیل

عاملی اکتشافی^۱ به شیوه تحلیل مولفه‌های اصلی و انجام چرخش واریماکس^۲ روی این آیت‌ها سه مولفه با ارزش ویژه بالا را نشان داد که در مجموع حدود ۶۶ درصد از واریانس تغییرات این بخش را تبیین می‌کرد. از ۱۵ آیت‌ها وارد شده برای تحلیل عاملی، به ترتیب ۱۱ و ۴ آیت در عامل‌های اول و دوم، بارگذاری^۳ کردند.

انجام تحلیل عاملی بخش دوم با روش مولفه‌های اصلی و چرخش واریماکس نشان از وجود سه عامل با ارزش ویژه بالای ۱ بود. این سه عامل در مجموع ۶۴/۴۳ درصد واریانس این بخش را تبیین می‌کردند. از ۱۰ آیت این بخش تعداد آیت‌های بارگذاری شده در مولفه‌های ۱، ۲، ۳ به ترتیب ۳، ۴ و ۳ آیت بود.

انجام تحلیل عاملی بخش سوم با روش مولفه‌های اصلی، استخراج چهار مولفه با ارزش ویژه بالای ۱ بوده که در مجموع ۴۸/۵۱ درصد واریانس را تبیین می‌کردند. از ۳۱ آیت این بخش تعداد آیت‌های بارگذاری شده در مولفه‌های ۱، ۲، ۳ و ۴ به ترتیب ۱۶، ۷، ۴ و ۵ آیت بود.

بحث

مطالعه حاضر نشانگر حمایت از روائی و اعتبار نسخا ایرانی سیاهه خشم حالت- صفت اسپلبرگر-۲ است. نتایج نشان داد هر یک از بخش‌ها و زیرمقیاس‌های این سیاهه، دارای همسانی درونی (۰/۶۰ تا ۰/۹۳)، ضریب تنصیف (۰/۵۷ تا ۰/۸۹) و ضریب بازآزمایی (۰/۷۲ تا ۰/۹۳) فوق العاده است. این یافته با نتایج مطالعات لیندکوئیست، دادرمین و هلستروم (۲۰۰۳)، برتزیو، شوارتز و اسپلبرگر (۱۹۹۹)، کاسینوف، سوخودولوفسکی، اخهارت و

تسیت سارف (۱۹۹۷)، واندرپلگ (۱۹۸۸)، اخهارت، تسیت سارف و سوخودولوفسکی (۱۹۹۵)، نایت، چیشولوم، پائولین و وال منینگ (۱۹۸۸) و اسپلبرگر، ریزر و سیدمن (۱۹۹۵) همسو است (۳۸، ۳۹، ۴۰، ۳۹، ۴۲، ۴۳ و ۴۴). البته لازم به ذکر است که گزارش نتایج این مطالعات بدون در نظر گرفتن جنسیت صورت گرفته است؛ ولی نتایج پژوهش حاضر حاکی از اعتبار مطلوب سیاهه خشم و خرده-مقیاس‌های آن در هر دو جنس است. همچنین مطالعه حاضر نشان داد ابراز درونی خشم که در هر دو جنسیت پسر و دختر دارای اعتبار نسبتاً پایین است. اعتبار پایین این خرده مقیاس در مطالعه مختاری (۱۳۸۰) و رضانی و عبدالهی (۱۳۸۵) نیز گزارش شده است (۳۲، ۱۳). از دلایل احتمالی اعتبار پائین این خرده مقیاس می‌توان به عدم وجود آگاهی کامل افراد از احساسات و هیجانات درونی خود اشاره نمود.

بررسی تفاوت‌های احتمالی میزان تجربه خشم نشان داد که به جز خرده مقیاس‌های خشم حالت و کنترل بیرونی خشم، در سایر خرده مقیاس‌ها، بین دو جنسیت تفاوت معنی دار وجود ندارد. این یافته با مطالعات اخهارت و همکاران (۱۹۹۵) و کوپر و اپرسون (۱۹۹۱) ناهمسو است (۴۲، ۴۵)؛ ولی با مطالعات کاسینوف و همکاران (۱۹۹۷) و اسپلبرگر و همکاران (۱۹۹۵) همسو است (۴۰، ۴۴). ولی آنچه در این میان جالب است این‌که این مطالعات نشان داده‌اند که خشم حالت و کنترل بیرونی خشم در پسران نسبت به دختران کشورهای روسیه و آمریکا بالا است. در حالی این یافته در ایران دقیقاً بصورت عکس است. بدین معنا که در دانشجویان دختران ایرانی تجربه خشم حالت بیشتر از پسران ایرانی بوده و در مقایسه با پسران تمایل بیشتری به کنترل بیرونی خشم دارند. به عبارت دیگر در جمعیت ایرانی، دختران در عین حالی که خشم حالت بیشتری را در

1. exploratory

2. varimax

3. loading

مقایسه با پسران تجربه می‌نمایند؛ ولی از ابراز آن امتناع نموده و کنترل بیشتری بر آن اعمال می‌نمایند. از دلایل احتمالی این امر می‌توان به تفاوت‌های فرهنگی در زمینه نقش‌های جنسیتی موجود در بین این جوامع اشاره نمود.

از ویژگی‌های منحصربه‌فرد پژوهش حاضر، کیفیت روائی‌یابی آن است که تقریباً "در هیچ‌یک از مطالعات انجام گرفته در کشورهای دیگر، مشاهده نگردیده است. در این پژوهش، روائی محتوای سیاهه پس از بررسی توسط متخصصان مورد تایید قرار گرفت؛ و روائی ملاکی نیز با استفاده از سیاهه خشم چند بعدی (۱۹) مورد بررسی قرار گرفت. روابط منطقی و مطابق با پیشینه این دو آزمون نشان از روائی ملاکی سیاهه خشم حالت- صفت است. از یک سو رابطه سیاهه خشم حالت- صفت با مقیاس مهار افراطی خصومت، به لحاظ نظری و بر مبنای یافته‌های پژوهشی (۳۳) دلیلی بر روائی همگرای مقیاس خشم است. از سوی دیگر رابطه معکوس سیاهه شادکامی و سیاهه‌های خشم صفت-حالت نشان داد که سیاهه خشم از روائی واگرای لازم برخوردار است. این نتایج با یافته‌های دنیر^۱ (۲۰۰۰)، کار (۲۰۰۴)، شوارتز^۲ و همکاران (۱۹۸۱) و وان کلیف^۳ و همکاران (۲۰۰۴) را مورد تایید قرار می‌دهد (۱۵، ۳۵، ۳۶). بررسی روائی همگرا و واگرای سیاهه خشم حالت و صفت نیز از ویژگی‌های منحصربه‌فرد این مطالعه است که در هیچ‌یک از پژوهش‌های قبلی به آن توجه نشده است.

همچنین نتایج پژوهش حاضر نشان داد افراد دارای هوش هیجانی بالا، نسبت به افراد با هوش هیجانی پایین در کنترل خشم خود چه به صورت درونی و چه به صورت بیرونی موفق‌تر عمل کرده و رفتارهای سازش یافته‌تری بروز می‌دهند. این یافته‌ها

علاوه بر تائید روائی افتراقی سیاهه خشم، با یافته‌های مایر و همکاران (۱۹۹۸)، اسمیت، کندی و داندزلا (۲۰۰۱، ۵)، براکت، مایر و وارنر (۲۰۰۴)، و رضانی و عبدالهی (۱۳۸۵) همسو می‌باشد (۱۱، ۵، ۱۲، ۱۳).

یافته‌های پژوهش حاضر در خصوص ارتباط خرده مقیاس‌های سیاهه خشم با روان رنجور خوئی، گشودگی، توافق، و وظیفه شناسی همسو با مطالعات (۷، ۸، ۹) است؛ که تائیدی بر روائی سازه ابزار سیاهه خشم است.

همبستگی درونی خرده مقیاس‌های یک آزمون حاکی از روائی سازه آن است. در نتایج پژوهش حاضر در این باره همسو با نتیجه مطالعه اسپیلبرگر (۱۹۹۷)، اخهارت و همکاران (۱۹۹۵)، کاسینوف و همکاران (۱۹۹۷)، لیندکوئیست و همکاران (۲۰۰۳) و مختاری (۱۳۸۰، ۳۱) نشان داد که بین خرده-مقیاس‌های مختلف سیاهه خشم حالت- صفت در هر دو جنس دختر و پسر همبستگی مطلوبی وجود دارد، به استثنای بروز درونی خشم که رابطه ناچیزی با کنترل درونی و بیرونی خشم در هر دو جنس دارد (۳۲، ۳۷، ۳۸، ۴۴).

نتایج تحلیل عاملی نشان داد که در هر یک از بخش‌های سیاهه خشم حالت- صفت اسپیلبرگر، تعداد عامل‌های استخراج شده برابر با تعداد عامل‌های مشخص شده توسط سازنده آزمون است. این یافته با نتایج حاصل از مطالعات لیندکوئیست و همکاران (۲۰۰۳)، برتزیو و همکاران (۱۹۹۹)، کاسینوف و همکاران (۱۹۹۷)، واندرپلگ (۱۹۸۸)، اخهارت و همکاران (۱۹۹۵)، نایت و همکاران (۱۹۸۸) و اسپیلبرگر و همکاران (۱۹۹۵) مطابقت دارد. تنها موردی که تفاوت جزئی با سیاهه اصلی دارد، بیشتر بودن یک عامل استخراج شده در بخش سوم سیاهه است؛ که بررسی و تامل بیشتری را می‌طلبد. ناگفته نماند که آیتم‌های بارگذاری شده در

^۱. Denier

^۲. Schwartz

^۳. Van kleef

هر یک از این عوامل، در برخی موارد متفاوت با آیت‌های تعریف شده توسط سازنده آزمون است.

نتیجه‌گیری

یافته‌های پژوهش نشان از کفایت لازم نسخه فارسی سیاهه خشم حالت- صفت برای سنجش خشم در جمعیت‌های فارسی‌زبان دارد. لذا از این سیاهه می‌توان به عنوان ابزاری جهت سنجش خشم صفت و حالت در پژوهش‌ها و مجموعه‌های بالینی استفاده نمود. از طرف دیگر، همسانی و مشابهت نتایج حاصل از مطالعات انجام یافته در کشورهای مختلف، نشان از مشابهت شیوه‌های تجربه هیجان‌های علی‌الخصوص در بین افراد جوامع مختلف است. لذا نظریه بیان شده توسط اسپلبرگر و ابزار ساخته شده از آن را می‌توان جهانی دانست.

البته از آنجائی که بسیاری از مطالعات اعتبار و روایی‌یابی سیاهه خشم در شهرهای بزرگ و اکثراً در جمعیت‌های دانشجویی و با سطح تحصیلات بالا انجام یافته است؛ مطالعات آتی در جمعیت‌های کم-سواد و بی‌سواد و جمعیت‌های غیرشهری و روستائی می‌تواند به غنی‌تر شدن ادبیات این حوزه پژوهشی کمک‌کننده باشد.

منابع

۱- ریو، جان مارشال (۲۰۰۵). *انگیزش و هیجان*. ویرایش چهارم، ترجمه یحیی سیدمحمدی، تهران: نشر ویرایش. ۱۳۸۵.

2-Smith B A, Kinney T A, Donzella B. The Influences of Gender, Self-Discrepancies and Self-Awareness on Anger And verball Aggressiveness among US colleg students. *The Journal of Social Psychology*. 2001, 141 (4) , 245-275.

3- Agneta G, Fischer. R. Gender and Emotion, *Social Psychological Perspective*. 2000.

4- Friedman M, Rosenman R H. *Type A behavior and your heart*. New York: Knopf. 1974.

5- Dembroski T M, Costa P T. Cronary prono behavior: Components of Type A and Hostility. *Journal of Personality*. 1987, 55, 212-235.

6- Maddi S R, Brow M, Khoshaba D, M. Vaitkus, M. Relationship of hardiness and religiousness to depression and anger. *Consulting Psychology Jouranal*. 2006, 58(3), 148-161.

7- Barrio V, Aluja A, Spielberger C. Anger assessment with STAXI-CA. *Personality and Individual Differences*. 2004, 37, 227-244.

8- Bettencourt B A, Talley A, Benjamin A J, Valentine J. Personality and Aggressive Behavior Under Provoking and Neutral Conditions: A Meta-Analytic Review. *Psychological Bulletin*. 2006, 132(5), 751-777.

9- Smits D M, Boesk P D. From anger to verbal aggression: Inhibition at different levels. *Personality and Individual Differences*. 2007, 43, 47-57.

۱۰- ویلیامز، ردفورد. *خشم می‌کشد. ترجمه میترا کدخدائیان و شمس‌الدین زرین کلک*، (۱۳۷۹). تهران: فیروزه. ۱۹۸۹.

11- Mayer J D, Caruso D R, Salovey P. Emotional Intelligence Meets Traditional standards for an Intelligence. *Intelligence*. 1999, 27(4) , 267-298.

12- Brackett M A, Mayer J D, Warner R M. Emotional intelligence and its relation to everyday behaviour. *Personality and Individual Differences*. 2004, 36, 1387-1402.

۱۳- رضائی، ولی‌الله؛ عبداللہی، محمد حسین (۱۳۸۴). بررسی رابطه هوش هیجانی و بروز و

کنترل خشم در دانشجویان. *مجله روان‌شناسی*. ۱۳۸۵، ۱، ۸۳-۶۶.

14- Julkunen J, Ahlstrfm R. Hostility, anger, and sense of coherence as predictors of health-related quality of life. Results of an ASCOT substudy. *Journal of Psychosomatic Research*. 2006, 61, 33- 39.

- ۱۵- کار، آلان (۲۰۰۴). روان‌شناسی مثبت، ترجمه حسن پاشاشریفی و جعفر نجفی‌زند. تهران: سخن. ۱۳۸۵.
- ۱۶- Dahlen E R, Deffenbacher J L. *Anger management: Empirically supported cognitive therapies, current status and future promise*, New York. 2001.
- ۱۷- Disgiruseppe R, Chip T. Anger Treatment for Adults: A Meta-Analytic Review. *Journal of clinical psychology*. 2003, 10, 254.
- ۱۸- Zelin M, Adler C, Myersen P. Anger self – report: An objective questionnaire to the measurement of aggression. *Journal of consultancy and clinical psychology*. 1972, 39, 340.
- ۱۹- Siegel J, The multidimensional Anger Inventory. *Journal of Personality and social psychology*. 1986, 51, 191-200.
- ۲۰- Novaco R. *Anger control: The development and evaluation of an experimental treatment*. Lexington, MA: Lexington Books / D. C. Health. 1975.
- ۲۱- Spielberger C, Reheiser E. *Measuring Anxiety, Anger, Depression, and Curiosity as Emotional States and Personality Traits with the SIAL, STAXI and STPI. Comprehensive Handbook of Psychological Assessment, Vol. 2. Personality Assessment*. Hoboken, N. J: John Wily & Sons. 2003.
- ۲۲- بشارت، محمدعلی. ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس خشم چندبعدی. *روان‌شناسی معاصر*. زیر چاپ.
- ۲۳- گراهام، جان (۲۰۰۰). *راهنمای MMPI-2* (ترجمه موسی کافی و حمید یعقوبی). تهران: ارجمند. ۱۳۷۹
- ۲۴- عابدی، محمد رضا؛ میر شاه جعفری، سید ابراهیم؛ لیاقتدار، محمد جواد. *هنجاریابی پرسشنامه شادکامی آکسفورد در دانشجویان دانشگاه‌های اصفهان. فصلنامه اندیشه و رفتار*. ۱۳۸۵. سال دوازدهم، شماره ۲.
- ۲۵- علی‌پور، احمد؛ نوربالا، احمدعلی؛ اژه‌ای، جواد؛ مطیعان، حسین. شادکامی و عملکرد ایمنی بدن. *مجله روان‌شناسی*. ۱۳۷۸، سال چهارم، شماره ۳.
- 26- Schutte N S. Development and validation of a measure at Emotional Intelligence. *Personality and individual Differences*. 1998, 25, 167-177.
- 27- Giganc, G.E., Palmer, B.R.H., Manocha, R., & Stough, C. An Examination of the factor structure of the schutte self-report emotional intelligence (SSREI) scale. *Personality and Individual Differences*. 2005, 39, 1029-1042.
- 28- Schutte, N. S., Malou, J. M., Thorsteinsson, E. B., Bhullar, N., & Rooke, S. E. A meta-analytic investigation of the relationship between emotional intelligence and health. *Personality and Individual Differences*. 2007, 42, 921- 933.
- 29- Austin, E. J., Saklofske, D. H., Haung, S. H., & McKenney, D. Measurment of trait emotional intelligence: Testing and cross-validating a modified version of Schutte et al,s(1998) measure. *Personality and Individual Differences*. 2004, 38, 555-562.
- 30- Besharat M A. Psychometric properties of Farsi version of the Emotional Intelligence Scale-41 (FEIS-41). *Personality and Individual Differences*. 2007.
- ۳۱- گروسی فرشی، میرتقی. *رویکردهای نوین در ارزیابی شخصیت*. تبریز، نشر جامعه پژوه. ۱۳۸۴.
- ۳۲- مختاری، فاطمه. *هنجاریابی مقدماتی پرسشنامه بروز خشم حالت- صفت اسپیلبرگر روی دانشجویان ۲۰ تا ۲۹ ساله اصفهان در سال ۸۰-۷۹*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشگاه تربیت معلم. ۱۳۸۰.
- ۳۳- غلامعلی لواسانی، مسعود؛ کیوان‌زاده، محمد؛ کیوان‌زاده، هدیه. *رابطه فعالیت تحصیلی، انگیزه پیشرفت، هوش هیجان و متغیرهای بافتی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان*. *مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران*. ۱۳۸۵، ۳۷(۱)، ۹۹-۱۲۳.

- Development of a Russian State- Trait Anger Expression Inventory. *Journal of Clinical Psychology*. 1997, 53: 543-557.
- 41- Van der ploeg H M. The factor structure of the State-Trait Anger Scale. *Psychological Reports*, 1988, 63, 978.
- 42- Knight R G, Chisholom B J, Paulin J M, Waal-Manning H J. The Spielberger Anger Expression Scale: Some psychometric data. *British Journal of Clinical Psychology*, 1988, 27, 279-281.
- 43- Eckhardt C L, Kassinove H, Tsytsarbov S V, & Sukhodolsky D G. A Russian version of the State-Trait Anger Expression Inventory: Preliminary data. *Journal of Personality Assessment*, 1995, 64, 440-445.
- 44- Spielberger C, Reheiser E C, & Sydenan S J. Measuring the experience, expression and control of anger. In H. Kassinove (Ed.), *Anger disorders: Definition, diagnosis, and treatment* (pp. 49-65). Washington, DC: Taylor and Francis. 1995.
- 45- Kopper B A, & Epperson D L (1991). Women and anger: Sex and sex-role comparisons in the expression of anger. *Psychology of Women Quarterly*, 15, 7-14.
- 34- Diener E. subjective well being: the science of happiness and personal for Anational index. *American Psychologist*. 2000, vol. 55(1), PP. 43-84.
- 35- Schwartz G E, Weinberger D R, Singer, J A. Cardiovascular differentiation of happiness ,Sadness, Anger and Fear following imagery and exercise. *Psychosomatic medicine*. 1981, 43 (4), 343-364.
- 36- Van Kleef G A, De Dreu C K W, Manstead, A S. R. The interpersonal effects of anger and happiness in negotiations. *Journal of Personality and Social Psychology*. 2004, 86(1), 57-76.
- 37- Spielberger C, London, P. Blood Pressure and Injustice. *Psychology Today*. January, February. 1997.
- 38- Lindquist J K, Daderman A M, Hellstrom, A. Swedian adaptations of the Novaco Anger Scale- 1998, the provocation inventory, and the State-Trait Anger Expression inventory- 2. *Social behavior and Personality*, 2003, 31(8), 773- 788.
- 39- Berteyrou, X., Bruchon- Schweitzer M, Spielberger C. The French adaptation of The STAXT- 2 C. D. Spielberger,s State- Trait Anger Expression Inventory. *Assessmen*, 1999, 6(3). 225-234.
- 40- Kassinove H, Sukhodolsky D G, Eckhardt C I, Tsytsarev S.

Psychometric Properties of Spielberger's State-Trait Anger Expression Inventory-2 among of Iranian students

Mohammad Khodayarifard (Ph. D.)¹, Masoud Gholamali Lavasani (Ph. D)²,
Saeed Akbari Zardkhaneh (Ph. D student)³, Sommayeh Liaghat (M. A)⁴

Abstract

Object: Since Spielberger's State-Trait Anger Expression Inventory-2 (STAXI-2) has enormous potential for research and therapy, the current study aimed to investigate psychometric properties and normalization of STAXI-2 among Iranian college students.

Method: Descriptive-survey research method, developing an instrument one, was used. 1140 students (Mean age=21.92, SD=2.89) were drawn from Tehran University via cluster sampling method. 554 (48.6%) and 586 (51.4%) participants were females and males respectively. Among participants 1080 were singles. The participants were asked to complete two instruments. One of these instruments STAXI-2 and other was one of Multi-dimensional Anger Inventory, Over controlled Hostility Scale, Oxford Happiness inventory, Emotional and NEO- Five Factor Inventory.

Results: There were not observed significant differences between females and males participants in most sub-scales of STAXI-2. Also data analysis demonstrated that STAXI-2 and its subscales had significant relationship with parallel instruments. Moreover, the results showed significant mean differences between two groups including high and low emotion intelligence groups and all subscales of STAXI-2. Factor analysis also extracted as many as factors in any part of STAXI-2 in comparison with original version. Based on T scores, separate norms tables were reported.

Conclusion: STAXI-2 has an appropriate validity and reliability to measure anger in Iranian young population. Therefore, STAXI-2 as a state and trait assessment device can be used in clinical sets and research.

Key words: Anger Expression Inventory, State Anger, Trait Anger, Spielberger's Inventory, Psychometric Properties, Norming

---

¹. Associate Professor, Faculty of Psychology and Education University of Tehran

². Assistant Professor, Faculty of Psychology and Education, University of Tehran

³. Ph. D. student in Measurement, Faculty of Psychology and Education University of Tehran

⁴. M. A. in educational research, Faculty of Psychology and Education University of Tehran

پیوست یکم

به نام خدا

پرسشنامه خودسنجی (STAXI-2)*

پاسخ دهنده عزیز

خواهشمند است قبل از پاسخگویی به سوالات، نام، جنسیت، سن، تاریخ آزمون، میزان تحصیلات به سال، وضعیت تاهل و شغل خود را در صفحه دوم و در محل مناسب ذکر نمایید.

این دفترچه شامل سه بخش و هر بخش شامل تعدادی عبارت است که افراد از آنها جهت توصیف احساسات و رفتار خود استفاده می‌کنند. لطفاً توجه داشته باشید که هر یک از این بخش‌ها دستورالعمل متفاوتی دارد. قبل از مشخص کردن پاسخ‌های خود، با دقت دستورالعمل هر بخش را بخوانید. در این پرسشنامه پاسخ صحیح و غلط وجود ندارد. در پاسخ به هر عبارت، پاسخی را انتخاب کنید که به بهترین وجه توصیف کننده احساسات و رفتار شماست.

وضعیت تاهل: مجرد متاهل تاریخ تکمیل پرسشنامه: / / ۱۳

جنس: مرد زن سال تولد: ۱۳ محل تولد: شهر روستا

عنوان رشته تحصیلی فعلی: .....

گروه تحصیلی: علوم انسانی علوم پایه فنی - مهندسی

پزشکی و پیراپزشکی هنر کشاورزی سایر موارد

مقطع تحصیلی: کاردانی کارشناسی کارشناسی ارشد دکتری

نوع سهمیه پذیرش در دانشگاه: سهمیه مناطق سهمیه شاهد و ایثارگر دین: .....

تحصیلات پدر: بی سواد ابتدائی متوسطه دیپلم

فوق دیپلم لیسانس فوق لیسانس و بالاتر حوزوی

تحصیلات مادر: بی سواد ابتدائی متوسطه دیپلم

فوق دیپلم لیسانس فوق لیسانس و بالاتر حوزوی

شغل پدر: دانشگاهی فرهنگی کارمند کارگر آزاد نظامی بازنشسته سایر موارد

شغل مادر: دانشگاهی فرهنگی کارمند کارگر آزاد خانه‌دار بازنشسته سایر موارد

* این ابزار با کسب اجازه رسمی از انتشارات منابع ارزیابی روان شناختی (Psychological Assessment Resources) به آدرس زیرمورد فراوری و انطباق قرارگرفت. فراوری‌های بعدی بدون کسب اجازه از انتشارات ممنوع می‌باشد.
16204 North Florida Avenue, LuLuzFL 33549, from the STSTA XI by Charles D. SpSpiel berger Ph.D., Copyright 1979, 1986, 1988, 1995, 1998, 1999, by Psychological Assessment Resources, Inc. .

دستورالعمل بخش یکم

در جدول زیر عباراتی آورده شده است که گاه مردم از آنها برای توصیف حال و احساسات خود استفاده می‌کنند. هر یک از این عبارات را بخوانید. سپس دایره‌ای را علامت بزنید که نشان‌دهنده احساس شما «در زمان حاضر» است. پاسخ درست یا غلط وجود ندارد. لطفاً برای هر یک از عبارات وقت بیش از حد صرف نکنید. پاسخی را انتخاب کنید که به نظر می‌رسد به بهترین وجه احساسات کنونی شما را توصیف می‌کند.

اصلاً	کمی	نسبتاً	بسیار زیاد	همین الان احساس می‌کنم .....
۱	۲	۳	۴	
☐	☐	☐	☐	۱- خشمگین هستم.
☐	☐	☐	☐	۲- کلافه هستم.
☐	☐	☐	☐	۳- عصبانی هستم.
☐	☐	☐	☐	۴- دلم می‌خواهد سرکسی داد بزنم.
☐	☐	☐	☐	۵- دوست دارم، چیزی را بشکنم.
☐	☐	☐	☐	۶- از فرط خشم، دیوانه شده‌ام.
☐	☐	☐	☐	۷- دلم می‌خواهد با مشت روی میز بکوبم.
☐	☐	☐	☐	۸- دوست دارم کسی را کتک بزنم.
☐	☐	☐	☐	۹- دلم می‌خواهد فحش بدهم.
☐	☐	☐	☐	۱۰- کفری و دلخور هستم.
☐	☐	☐	☐	۱۱- دوست دارم کسی را با لگد بزنم.
☐	☐	☐	☐	۱۲- دلم می‌خواهد هر چه از دهانم درمی‌آید بگویم.
☐	☐	☐	☐	۱۳- دلم می‌خواهد جیغ بکشم.
☐	☐	☐	☐	۱۴- دوست دارم کسی را با مشت بزنم.
☐	☐	☐	☐	۱۵- دلم می‌خواهد با صدای بلند فریاد بزنم.

دستورالعمل بخش دوم

در جدول زیر عباراتی آورده شده است که مردم اغلب برای توصیف خود از آنها استفاده می‌کنند. این جملات را بخوانید و سپس دایره‌ای را علامت بزنید که نشان‌دهنده چگونگی احساس یا واکنش معمول شماست. پاسخ درست یا غلط وجود ندارد. برای هر یک از عبارتها، بیش از حد وقت صرف نکنید. پاسخی را علامت بزنید که به بهترین وجه چگونگی احساس یا واکنش معمول شما را توصیف می‌کند.

معمولاً احساس می‌کنم.....	هرگز	گاهی	اغلب	تقریباً همیشه
	۱	۲	۳	۴
۱۶- سریع بدخلق می‌شوم.	☐	☐	☐	☐
۱۷- تندخو هستم.	☐	☐	☐	☐
۱۸- آدمی جوشی و تندمزاج هستم.	☐	☐	☐	☐
۱۹- وقتی دیگران جلوی پیشرفت مرا می‌گیرد، عصبانی می‌شوم.	☐	☐	☐	☐
۲۰- هرگاه کارهای خوبم مورد توجه قرار نمی‌گیرد، کفری و دلخور می‌شوم.	☐	☐	☐	☐
۲۱- از فرط خشم، کنترلم را از دست داده‌ام.	☐	☐	☐	☐
۲۲- وقتی کفری و دیوانه می‌شوم، هرچه از دهانم دربیاید، می‌گویم.	☐	☐	☐	☐
۲۳- وقتی جلوی دیگران از من انتقاد می‌شود، خشمگین می‌شوم.	☐	☐	☐	☐
۲۴- وقتی سرخورده می‌شوم، دوست دارم کسی را کتک بزنم.	☐	☐	☐	☐
۲۵- وقتی کار خوبی انجام می‌دهم ولی کارم ناچیز شمرده می‌شود، عصبانی می‌شوم.	☐	☐	☐	☐

دستورالعمل بخش سوم

هر فردی گاه احساس عصبانیت یا خشم می‌کند؛ اما عکس‌العمل‌های افراد هنگام عصبانیت متفاوت است. چندین عبارت که افراد برای توصیف عکس‌العمل‌های خود هنگام احساس خشم یا عصبانیت به کار می‌برند در جدول زیر آمده است. هر یک از عبارات را بخوانید و سپس دایره‌ای را علامت بزنید که به بهترین وجه نشان می‌دهد واکنش یا رفتار معمول شما به هنگام احساس عصبانیت یا خشم تا چه حد مشابه این حالات می‌باشد. پاسخ درست یا غلط وجود ندارد. برای هر یک از عبارات‌ها، وقت بیش از حد صرف نکنید.

معمولاً وقتی عصبانی یا خشمگین هستم	هرگز	گاهی	اغلب	تقریباً همیشه
	۱	۲	۳	۴
۲۶- بدخلقی خودم را کنترل می‌کنم.	☐	☐	☐	☐
۲۷- خشم خود را ابراز می‌کنم.	☐	☐	☐	☐
۲۸- نفس عمیقی می‌کشم و آرام می‌شوم.	☐	☐	☐	☐
۲۹- مسائل را در دلم نگه می‌دارم.	☐	☐	☐	☐
۳۰- با دیگران شکایا هستم.	☐	☐	☐	☐
۳۱- اگر کسی مرا دلخور و کفری کند، مایلم به او بگویم، چه احساسی دارم.	☐	☐	☐	☐
۳۲- سعی می‌کنم بلافاصله خودم را آرام کنم.	☐	☐	☐	☐
۳۳- اخم می‌کنم و یا اوقاتم تلخ می‌شود.	☐	☐	☐	☐
۳۴- تمایل به ابراز خشمم را کنترل می‌کنم.	☐	☐	☐	☐
۳۵- بدخلق می‌شوم.	☐	☐	☐	☐
۳۶- سعی می‌کنم آرام بگیرم.	☐	☐	☐	☐
۳۷- از برقراری ارتباط با دیگران پرهیز می‌کنم.	☐	☐	☐	☐
۳۸- خونسردی خود را حفظ می‌کنم.	☐	☐	☐	☐
۳۹- به دیگران طعنه و کنایه می‌زنم.	☐	☐	☐	☐
۴۰- سعی می‌کنم خشم خود را فرو ببرم.	☐	☐	☐	☐
۴۱- حرص و جوش می‌خورم، ولی چیزی به روی خودم نمی‌آورم.	☐	☐	☐	☐

معمولاً وقتی عصبانی یا خشمگین هستم				
هرگز	گاهی	اغلب	تقریباً همیشه	
۱	۲	۳	۴	
☐	☐	☐	☐	۴۲- رفتارم را کنترل می‌کنم.
☐	☐	☐	☐	۴۳- کاری انجام می‌دهم، مثلاً در را محکم به هم می‌کوبم.
☐	☐	☐	☐	۴۴- تلاش می‌کنم دوباره آرام شوم.
☐	☐	☐	☐	۴۵- دلخوری‌هایی دارم که هرگز درباره آن‌ها با کسی صحبت نکرده‌ام.
☐	☐	☐	☐	۴۶- می‌توانم بدخلقی خود را کنترل کنم.
☐	☐	☐	☐	۴۷- با دیگران جر و بحث می‌کنم.
☐	☐	☐	☐	۴۸- سعی می‌کنم هرچه زودتر خشمم را کم کنم.
☐	☐	☐	☐	۴۹- کاملاً در خفا از دیگران انتقاد می‌کنم.
☐	☐	☐	☐	۵۰- سعی می‌کنم صبور و فهیم باشم.
☐	☐	☐	☐	۵۱- با هر چیزی که مرا عصبانی می‌کند، برخورد می‌کنم.
☐	☐	☐	☐	۵۲- کاری آرامش‌دهنده انجام می‌دهم تا آرام شوم.
☐	☐	☐	☐	۵۳- عصبانی‌تر از آن هستم که بتوانم آن را بیان کنم.
☐	☐	☐	☐	۵۴- احساس خشم خود را کنترل می‌کنم.
☐	☐	☐	☐	۵۵- حرف‌های زشتی می‌زنم.
☐	☐	☐	☐	۵۶- سعی می‌کنم آرامش بیابم.
☐	☐	☐	☐	۵۷- بیش از آنچه دیگران متوجه شوند، کلافه می‌شوم.

نمره T		نمره خالصه T			نمره خالصه T			نمره خالصه T		نمره خام
	<									